

5th International Buddhist Conclave India – The land of the Buddha (Sarnath/Varanasi & Bodhgaya)

พระสรวิชญ์ อภิปัญญา,ดร.¹

“การประชุมชาวพุทธนานาชาติเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวบนเส้นทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ประเทศอินเดีย”

ระหว่างวันที่ 2-6 ตุลาคม 2559 พระโสภณวชิราภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต มอบหมายให้ พระมหาชะเอม สุวีโร, ผศ. ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ พร้อม คณะผู้บริหาร มจร เป็นคณะผู้แทนชาวพุทธจากประเทศไทยประกอบด้วยพระสงฆ์จำนวน 10 รูป ผู้สื่อข่าว จำนวน 4 คน และผู้ประสานงาน จากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมอีก 1 คน รวมเป็น 15 รูป/คน การประชุมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุมกว่า 300 รูป/คน จาก 39 ประเทศ โดยวัตถุประสงค์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา

การขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศอินเดียครั้งนี้ทำให้หลายประเทศตื่นตัวด้านการเห็นคุณค่าของทรัพยากรสิ่งที่เป็นต้นทุนทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศนำมาสู่การเพิ่มมูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันยังเป็นการสนับสนุนในคนในประเทศตระหนักถึงความเป็นพลเมืองของประเทศทางประวัติศาสตร์กระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง โดยเฉพาะอดีตก่อนที่จะมาเป็นตนเองในปัจจุบัน สิ่งที่จะเกิดขึ้นจากนโยบายการจัดการท่องเที่ยวของประเทศอินเดียครั้งนี้ คือ

¹ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ด้านการศึกษา : เมื่อคนในสังคมตระหนักถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาหรือพัฒนาการความเจริญก้าวหน้าของบรรพบุรุษก็เริ่มที่จะเกิดความสนใจใฝ่รู้ความจริงที่เกิดขึ้นในอดีต ทำให้เกิดการศึกษาศาสตร์ประวัติศาสตร์ในประเด็นต่างๆ ประวัติศาสตร์ด้านความเชื่อและพัฒนาการความคงอยู่และการล่มสลายของความเชื่อความศรัทธาของบุคคลจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่นักวิชาการต้องการจะแสวงหาคำตอบเพื่อต้องการถ่ายทอดที่มาของเผ่าพันธุ์ของตน ขณะเดียวกันการศึกษาประวัติศาสตร์ยังเป็นการศึกษาเพื่อนำทรัพยากรที่เป็นต้นทุนทางสังคมที่ได้สั่งสมมาตั้งแต่อดีตมาทำให้เกิดประโยชน์ในทางธุรกิจได้อีกส่วนหนึ่ง ดังเช่นประเทศอินเดียที่ได้ขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้อย่างน่าสนใจ

2. **ด้านเศรษฐกิจ :** เรื่องปากเรื่องท้อง ความหิวกระหาย ความอดอยาก ขาดปัจจัย 4 สิ่งจำเป็นพื้นฐาน สำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชน เป็นหน้าที่ของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศโดยตรงที่ต้องกำหนดเป็นนโยบาย สาธารณะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดีและมีความสุข ความพยายามหารายได้เข้าประเทศด้วย วิธีที่หลากหลายของแต่ละประเทศจึงมีให้เห็นมากมาย การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของรัฐบาลอินเดียโดยการชู เรื่องความสำคัญเส้นทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้เห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศอินเดีย ถึงแม้ว่าชาวพระพุทธในประเทศอินเดียจะมีเพียงน้อยนิด แต่ครั้งเมื่อ ประวัติศาสตร์ สมัยพุทธกาลและพระเจ้าอโศกมหาราช ประเทศนี้เคยมีพระพุทธศาสนาที่เจริญสูงสุดในโลก การจัดงานกระตุ้นการท่องเที่ยวของประเทศอินเดียครั้งนี้ “คงถึงเวลาแล้วที่ศาสนาแห่งสมเด็จพระสัมมา สัมพุทธะจะกลับคืนสู่มาตุภูมิ”

3. **ด้านสังคม:** ความสัมพันธ์ของคนในสังคมอาจกล่าวได้ว่าเริ่มจากคนที่มีความเชื่อ ความศรัทธามีค่านิยมเหมือนกันส่งผลให้มีกิจกรรมและความสัมพันธ์ต่อกัน นอกจากทำให้คนที่มีแนวคิดที่ดีต่อกันแล้วยังทำให้คนที่เห็นต่างได้เรียนรู้ทำให้เกิดความเคารพและเข้าใจกันและกันได้ดียิ่งขึ้น รัฐบาลอินเดียได้เปิดโลกทัศน์คนอินเดียและคนทั่วโลกได้ใช้พระพุทธศาสนาสร้างความเข้าใจกันและกันผ่านการประชาสัมพันธ์เส้นทาง การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา

4. ด้านการเมือง: ถึงแม้ว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวของประเทศอินเดียได้ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญ ทำให้ประชาชนบางส่วนมีความรู้สึกอยู่บ้างเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายนี้ แต่ด้วยความสำคัญของความเป็นอยู่ของประชาชนจึงได้รับการสนับสนุนจากประชาชนทุกภาคส่วนของประเทศ

5. ด้านวัฒนธรรม : วัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นสิ่งที่ต้องรักษาและสืบทอดเพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบทอด ถึงแม้ว่าประเทศอินเดียจะมีวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งด้านการแต่งกาย ภาษาพูด และจารีตประเพณีตามหลักศาสนา ซึ่งวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ในทุกๆ วัฒนธรรมของทุกศาสนาด้วยเอกลักษณ์คำสอนที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสร้างความสงบจากภายในจิตใจของบุคคล จึงทำให้รัฐบาลประเทศอินเดียสามารถประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์การกระตุ้นการท่องเที่ยวบนเส้นทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาได้อย่างดีและได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกภาคส่วน

6. ด้านความร่วมมือจากประชาคมชาวพุทธโลก

ประเทศอินเดียเป็นที่รู้จักของประชาคมโลกที่นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นจุดกำเนิดของศาสนา ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้ประชาชนเกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตอย่างมาก ทุกคนก็ต้องการหาวิธีการล่องพ้นจากสภาวะนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ หลักการ วิธีการและอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาจึงสามารถตอบโจทย์และเป็นโอสภที่ตรงกับความต้องการและรักษาอาการเจ็บป่วยของบุคคลได้ คนทั่วโลกจึงเกิดความสนใจในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นตามลำดับ. การจัดงานเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของรัฐบาลอินเดียไม่เพียงแต่หาแนวร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศอาเซียนที่นับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปถึงชาวพุทธทั่วโลกอีกด้วย รัฐบาลอินเดียโดยการดำเนินการของกระทรวงการท่องเที่ยว ได้เชิญสื่อสารมวลชน, ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและผู้นำสงฆ์จากประเทศต่างๆ เข้าร่วมงานครั้งนี้มากกว่า 150 รูป/คน จาก 39 ประเทศทั่วโลก ทำให้สื่อบุคคลเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลอินเดียได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

มองอินเดียกับการเชิดชูพระพุทธศาสนาเพื่อการท่องเที่ยว

พระพุทธศาสนามีต้นกำเนิดจากประเทศอินเดีย และได้ถูกถ่ายทอดไปสู่มนุษยชาติครั้งแรกที่เมืองสารนาถ ประเทศอินเดีย ครั้งแรกของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าท่านนั้นมีผู้ที่เข้าใจอย่างสิ้นข้อสงสัยในอรรถในธรรมเพียง 5 คน เท่านั้น จากนั้นงล้อแห่งธรรมก็ได้หมุนไปทุกๆ พื้นที่ของประเทศอินเดีย และกระจายไปทั่วโลกในเวลาต่อมา ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักของมวลมนุษยชน ในช่วงเริ่มต้นของการประกาศธรรมนั้นอาจจะมีคนยากลำบากพอสมควรเพราะการที่จะสอนหรือนำเสนอวิถีแห่งจิตวิญญาณแบบใหม่ให้กับคนที่มีความเชื่อความศรัทธาซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาช่วงต้นนั้น เป็นการยากมากที่จะสอนและทำความเข้าใจให้บุคคลล้มเลิกลัทธิหรือความเชื่อดั้งเดิมไปได้ แต่ด้วยพระปรีชาญาณความสามารถของพระพุทธเจ้าจากเรื่องที่ยากก็เป็นเรื่องที่ย่ายในการสอนหรือแสดงธรรม

พระพุทธศาสนากับความร่มเย็นของชีวิต

การรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตนอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันของสังคมด้วย จะเห็นได้ว่าการใช้หลักการอันประกอบด้วยหลักธรรมของพระพุทธเจ้าของผู้หน้าที่ใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองบ้านเมืองจะทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเกิดสันติสุขขึ้นในบ้านเมือง ในปัจจุบันก็เช่นกันหากผู้นำทางการเมืองได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศหรือมีการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็น่าจะส่งผลให้บ้านเมืองนั้นมีความเจริญ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นประเทศที่มีความสุขเพราะเกิดสันติสุขจากภายในด้านจิตใจ เช่นประเทศภูฏาน ที่กษัตริย์และผู้นำประเทศได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารงานประเทศ ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับยกย่องว่าเป็นประเทศที่ประชาชนมีความสุขที่สุดในโลก

ประเทศอินเดียกับยุทธศาสตร์การกระตุ้นการท่องเที่ยวบนเส้นทางประวัติศาสตร์ศาสนา

เหตุผลที่รัฐบาลประเทศอินเดียเลือกสถานที่จัดงานโดยเริ่มต้นที่เมืองเดลีซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ เป็นเมืองหน้าด่านที่ทำหน้าที่ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองที่มาจากทั่วสารทิศ การเปิดบ้านของอินเดียด้วยการชูการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เป็นมิติใหม่ของการก้าวข้ามความเชื่อที่แตกต่างของผู้คนในประเทศ โดยการเห็นความสำคัญของความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ เมืองเดลีเป็นเมืองหลวงของอินเดียการเปิดบ้านต้อนรับผู้มาเยือนอย่างเต็มรูปแบบ ของประเทศอินเดีย การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่เป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมทางศาสนาของประเทศ และการเปิดงานอย่างเป็นทางการ โดยรัฐมนตรีกระทรวงการท่องเที่ยวเป็นประธาน มีการแสดงความยินดีกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา จากบุคคลสำคัญ หลังจากพิธีเปิดอย่างเป็นทางการก็มีการเลี้ยงอาหารค่ำโดยรัฐบาลอินเดียเป็นเจ้าภาพ จากนั้นก็นำคณะกลับที่พัก ในวันแรกของการเดินทางเข้าสู่ประเทศอินเดียถึงแม้ว่าจะเป็นการจัดงานระดับนานาชาติเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาก็เห็นความตั้งใจจริงของผู้นำประเทศที่มีนโยบายการใช้ทุนทางศาสนาของประเทศมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคกระตุ้นเศรษฐกิจได้อย่างน่าสนใจ

ประเทศอินเดียกับการใช้ทุนทางประวัติศาสตร์ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อหารายได้เข้าประเทศ

สิ่งที่น่าศึกษาสนใจยิ่งขึ้นจากการจัดงานครั้งนี้คือ วิธีคิดในแง่ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพลเมืองของประเทศ โดยเฉพาะรายได้ที่จะเข้าประเทศอันเกิดจากนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวนี้ และสิ่งที่สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยด้านประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา พัฒนาการและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ โดยมองข้ามเรื่องวัฒนธรรมแต่ละนิกายทางศาสนาแล้วมาเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น เป้าหมายคือการรวมตัวกันเพื่อร่วมกันในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านการศึกษาและจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประกาศเจตนารมณ์และออกมาตรการและกลไกในการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วยกัน เมื่อมีเหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกและมีผลกระทบต่อชาวพุทธและพระพุทธศาสนาทุกประเทศต้องสามารถแสดงความเห็นและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ร่วมกันได้ ซึ่งการแสดงออกของชาวพุทธทั่วโลกจะก่อให้เกิดพลังในการดำเนินการต่อสถานการณ์นั้นๆ ทั้งนี้ต้องดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของสันติวิธีเท่านั้น

“การดำรงอยู่และการสืบต่อพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆของแต่ละประเทศและการมีส่วนร่วมของประชาคมพุทธโลกต่อการจัดการศึกษา, การจัดกิจกรรม, การส่งต่อวิถีพุทธสู่เยาวชนรุ่นใหม่ และการออกมาตรการที่ส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้มีการศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องย่อมก่อให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”

กลุ่มประเทศอาเซียนกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นฐาน

กลุ่มประเทศอาเซียนควรศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในแต่ละประเทศแล้วจัดทำเส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของแต่ละประเทศ แล้วเผยแผ่ข้อมูลออกสู่ประชาชนภายในประเทศและต่างประเทศตามโอกาสต่างๆ เมื่อแต่ละประเทศสามารถดำเนินการได้ก็สามารถจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียนขณะเดียวกันก็เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของรัฐบาลอินเดียที่ได้ขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาไว้แล้ว

มหาจุฬาฯ กับ การเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาโลก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา ควรมีแผนนโยบายการจัดการศึกษาให้กับคณะสงฆ์ทั่วโลก โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่อยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียน, ประเทศอินเดีย และประเทศจีน ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ด้านการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา การดำเนินการเชิงรุกโดยการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาพระพุทธศาสนา กับมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศน่าจะเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ทำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก้าวไปสู่ความเป็น “มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาโลก” ได้อย่างแน่นอน ขณะเดียวกันจากการกระตุ้นการท่องเที่ยวโดยการเชิดชูประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของประเทศอินเดียครั้งนี้ สิ่งที่ทำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอาจจะดำเนินการได้ก็คือส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยหรือการทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับประเด็นดังต่อไปนี้ เช่น ศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างความร่วมมือการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา กับมหาวิทยาลัยประเทศอินเดีย การศึกษาค้นคว้าและขับเคลื่อนนโยบายเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียนและอินเดีย การส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชาวพุทธใหม่ในประเทศอินเดีย (จัดทำฐานข้อมูล) ศึกษาจัดทำฐานข้อมูลเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาทุกภูมิภาคของไทย ร่วมกับมหาวิทยาลัยในอาเซียนแลกเปลี่ยนข้อมูลประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฝึกอบรมพระธรรมทูตร่วมกันระหว่างในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาในอาเซียนและทั่วโลก ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวด้านการศึกษาวัฒนธรรมวิถีพุทธ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางศาสนาอย่างต่อเนื่องในระดับบุคคลและหน่วยงาน เป็นต้น ขณะเดียวกัน พระธรรมทูตไทยจะอยู่อย่างไร

จะเป็นไปอย่างไร และจะไปแบบไหน ควรศึกษาและเตรียมตัวอะไรบ้างจากการดำเนินการนโยบายการกระตุ้น การท่องเที่ยวของประเทศอินเดีย สิ่งหนึ่งที่น่าจะนำมาเป็นประเด็นของการพัฒนาคุณลักษณะของพระธรรมทูต เช่น ความรู้เกี่ยวกับ “พลวัตของพุทธศาสนากับโลกปัจจุบัน,” โดยเฉพาะการใช้พระพุทธศาสนาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับระบบเศรษฐกิจของโลกด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดการศึกษา

“การท่องเที่ยวบนเส้นทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกลไกหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนของแต่ละประเทศ”

กราบขอบพระคุณ

พระโสภณวชิราภรณ์, รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ, รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยพระธรรมทูต และเจ้าหน้าที่กองวิเทศสัมพันธ์ ที่ให้โอกาสเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

พระสรวิชญ์ อภิปญโญ,ดร.

หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย

<https://www.facebook.com/soravit.duangchai>